

Izboljšanje plač ljudsko- šolskih učiteljev mestne občine Trst.

V seji dne 29. julija t. l. je tržaški mestni svet zvišal komunalnim učiteljem in učiteljicam mesta in okolice plače po načrtu kot sledi:

	Letna plača	Petletina (6)	Stanarina	Skupna plača za 1. 7. 1910	Dosedanja skupna plača
I. podučitelj z maturó (podučiteljica) z maturó	1000 (850)	—	—	1000 (850)	1000 (800)
II. podučitelj z izpitom usposob. (podučiteljica) z izpitom usposob.	1400 (1190)	—	—	1400 (1190)	1200 (960)
III. učitelj ob imenovanju (učiteljica) ob imenovanju	2000 (1700)	—	600 (510)	2600 (2210)	2200 (1830)
IV. učitelj z 1 petletnino (učiteljica) z 1 petletnino	2000 (1700)	300 (255)	700 (595)	3000 (2550)	2900 (2360)
V. ista z 2 petl.	2000 (1700)	600 (510)	800 (680)	3400 (2890)	3100 (2510)
VI. ista z 3 petl.	2000 (1700)	900 (765)	900 (765)	3800 (3230)	3300 (2660)
VII. ista z 4 petl.	2000 (1700)	1300 (1105)	900 (765)	4200 (3570)	3850 (3060)
VIII. ista z 5 petl.	2000 (1700)	1700 (1445)	900 (765)	4600 (3910)	4050 (3210)
IX. ista z 6 petl.	2000 (1700)	2100 (1785)	900 (765)	5000 (4250)	4250 (3360)

(Številke v oklepkih pomenijo prijemke podučiteljic in učiteljic, vsote se razumejo v kronah.)

Ti poviški (razvidni, če primerjamo dosedanjo plačo z novo regulirano) stopijo v veljavo z dnem 1. julija 1910 za vse aktivne učitelje tržaških občinskih ljudskih šol, medtem ko se jih za sedaj, t. j. do nadaljne določbe, ne bo štelo v pokojnino, in ostane za odmerjenje še vedno normalna prejšnja plača. To klavzulo je predlagal v mestnem svetu svetovalec Pittoni, in bila je tudi sprejeta.

Če primerjamo novo regulacijo učiteljskih plač z dosedanjimi določbami glede prejemkov ljudskošolskih učiteljev, opazimo najprej, da so se odpravili takozvani plačilni razredi ter se je za učitelje in učiteljice določila ena edina temeljna plača. Avanzma tržaških učiteljev ni s tem odvisen od nobenih slučajev, plača raste od pet do pet let s petletninami (tri prve po 300 K, tri zadnje po 400 K) ter s stanarino. Glede stanarine je še omeniti, da jo uživajo

učitelji gorenje okolice v manjši odmeri, in sicer se je določilo stanarino na 500, 600, 700, 800 kron, za učiteljice na 425, 510, 595, 680 kron. Vendar sta bili izvzeti po predlogu šolske komisije iz gorenje okolice vasi Opčine in Katinara. Učitelji na šolah teh dveh vasi uživajo isto stanarino kot oni spodnje-okoliških šol (Barkovlje, Rojan, Škedenj, Sv. Ivan). Podučiteljem (podučiteljicam) v tržaški okolici pa se od sedaj naprej ne bo več nakazala nobena odškodnina za stanarino, kot je to bilo dosedaj, izvzemši onim podučiteljem (podučiteljicam), ki jo že uživajo.

Petletnice so se štele dosedaj učiteljem od dneva izpita usposobljenosti naprej, učiteljicam od dneva imenovanja za učiteljice. Odsedaj naprej se to izenači, t. j. tudi učiteljem se bo štelo petletnine od dneva imenovanja naprej.

Ta odločba seveda velja le za učitelje (in učiteljice), ki bodo imenovani od 1. julija naprej; učiteljem, ki so bili dosedaj že v službi, se računi petletnine po prejšnjih določbah. Funkcijska doklada voditeljev ljudskih šol se je določila kot sledi: (za šole do 4. razredov — 200 K letnih, do 9 razredov — 400 K, do 10 razredov naprej — 600 K. Vzporednice se štejejo kot samostojni razredi.

To so v glavnem določbe nove regulacije plač ljudskošolskih učiteljev Trsta in okolice.

Pri debati je prišlo v mestni seji na površje tudi vprašanje o zenačenju plač učiteljic z onimi učiteljev. Mnenja mestnih svetovalec so bila jako različna. Upoštevalo se je večinoma načelo: enako delo — enake plače! Vendar se je jemalo ozir na družinske razmere večidel poročenih učiteljev. Slednjič je predlog pri glasovanju padel, v prvi vrsti, ker bi finance tržaške občine tega ne zmogle. Ipak se je v novi regulaciji določila učiteljicam višja percentuala negoli dosedaj. Plače učiteljic, petletnine in stanarina znašajo 85% učiteljskih prejemkov (prej 80%).

Sklepni račun o pravkar dovoljenih poviških je sicer razveseljav, vendar je kanila tudi nekatera grenka kapljica v kupo veselja. Ali za danes sklenemo z besedami občinskega svetovalec Fiamina, ki je v oni seji dejal: „Pripomnim, da pomenijo predložene določbe korak naprej v vprašanju izboljšanja gornjega stanja občinskih učiteljev; ali le en sam korak!“

F. Pl.

Primorsko srednješolstvo I. 1909—10.

V minolem šol. letu 1909.—10. je bilo na Primorskem šestnajst srednjih šol, ki jih je obiskavalo 4973 učencev.

Od teh je bilo šest gimnazij, tri realke, tri realne gimnazije, štiri trgovske, oziroma navtiške šole (akademije). Od teh tri na Goriškem, pet na tržaškem ozemlju, osem v Istri.

Ogledala sva si slavnj grad „Ambras“, oddaljen pol ure od Inomosta.

Lepa, široka cesta (Fürstenweg) drži do grada. Kakih 10 minut pred njim je nekoliko vstran s ceste takozvani „Tummelplatz“. Nekdaj je služil ta kraj ambrosovim graščakom za njihove viteške turnirje. Danes je že zarasten s smrekami in je bil za domačih vojn pokopališče za padle borilce. Zato vidiš tam polno grobov med visokimi smrekami, ob njih lesene križce, kjer bereš tupatam kak prav izviren verz. Vendar pa je nekaj posebnega videti v hladni senci gozdnega drevja počivati te domače junake, ki jih obiskuje vsako nedeljo mnogo ljudstva.

Ravno o pravem času sva dospela v grad. Ker se je nabralo večje število gledalcev, je pričel grajski oskrbnik razkazovati prostore.

Skozi ogromna vrata dospes na grajsko dvorišče. Tu je pritlična stavba, kjer sta dve veliki dvorani. V njih je lepo urejena zbirka viteških oprav, kopij, mečev in raznega orožja tudi iz tirolskih vojn. Čez prostrano dvorišče smo prišli šele v pravi grad. V pritličju je velikanska dvorana „Spanischer Saal“. Tu so se vršile različne viteške slavnosti. V pritličju je tudi kopalna soba Filipine Welserjeve. Kakor pripoveduje ljudska pravljica, si je tukaj prerezala žile in umrla. (V resnici pa je Filip. Welser leta 1580. umrla na pljučni bolezni.) Sploh je ljudstvo močno predrugačilo njeno življensko zgodbo z raznimi romantičnimi podatki. Sicer pa je bila ona velika dobrotnica ubožnemu ljudstvu.

Po učnem jeziku je bilo šest nemških, osem italijanskih, dva hrvaški srednji šoli. Slovenskih trikrat nič. A zdaj šujte!

Po narodnosti je bilo med učenci:

3175 Italijanov,
821 Slovencev,
634 Nemcev,
278 Hrvatov,
65 drugih narodnosti.

Vlada je vzdrževala enajst srednjih šol, in sicer z nemškim učnim jezikom šest, z italijanskim učnim jezikom štiri (nevštevi pravkar od vlade prevzeto občinsko realno gimnazijo v Pulju), s hrvaškim učnim jezikom eno srednjo šolo. Slovenskim učnim jezikom nobene. In vendar izkazujejo ti „prekleti“ Slovenci za Italijani največje število srednješolskih dijakov!

Kje so tu tisti p. n. gospodje, ki se nazivljajo narodni poslanci?

Nemci imajo to, kar jim po pravu niti ne gre, Italijani imajo v razmerju s številom prebivalstva več negoli dovolj. In vendar jadikujejo eni in drugi po svojih glasilih o zapostavljanju na srednješolskem polju. Kaj pa naj store primorski Slovenci? Preklinjati — morda pomaga to!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono se naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga s omejenim jamstvom.
Promet do konca julija K 188.338.76.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Klerikalizem v Bosni.

Naša vlada se vedno kaj rada baha, kako je kulturno povzdignila Bosno in Hercegovino. Toda če pregledamo nekoliko natančneje bilanco tega vladnega kulturnega delovanja, tedaj vidimo, da izkazujejo glavni dobiček klerikalci in Madjari v veliko obremenitev bosanskega ljudstva. Takoj po okupaciji leta 1879. je začel klerikalizem raztezati svoje grabežljive roke po Bosni in Hercegovini. Če primerjamo sosedno Srbijo, o kateri trde kaj radi nemški listi, da je nekulturna, z Bosno in Hercegovino, tedaj vidimo v pravi luči kulturno delo naše vlade v anektiranih deželah. Srbija ima 2400 učiteljev, 1272 ljudskih šol, Bosna pa 800 učiteljev in 354 ljudskih šol. V Srbiji je 20 srednjih šol in eno vsučilišče, Bosna ima 4 državne srednje šole. Zato pa ima Bosna 800 trapistov, jezuitov in frančiškanov. Sezidalo se je nanovo 24 katoliških samostanov in 200 katoliških cerkva.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem.

Proslava Stanka Vraza.

Vodstvo Zveze se je obrnilo na dež. šol. svet s prošnjo, naj se da učiteljstvu direktiva, kako proslaviti v šolah stoletnico kulturnega veljaka Ilirca Stanka Vraza.

Sklicevali smo se v vlogi na to, da je za stoletnico pesnika Schillerja in za stoletnico Andreja Hofferja tudi izdal dež. šol. svet odlok o proslavi. Dobilo je vodstvo sledeč odlok:

Bezirksschulrat Friedau Z. 603/4 10.

Sr. Wohlgeboren Herrn Oberlehrer Josef Rajsp, Obmann der „Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem“ in Friedau.

In Angelegenheit Ihres Ansuchens vom 10. Juni 1910 Z. III./138 hat der k. k. Landeschulrat mit dem Erlasse vom 18. Juni 1910 Z. 3/4683/2 10 anher eröffnet, daß dagegen kein Hindernis obwaltet, daß die Schüler auf den Gedenktag des Dichters Stanko Vraz als Bezirksangehörigen in angemessener Weise aufmerksam gemacht oder daß aus diesem Anlasse interne Schulfeste veranstaltet werden, falls die bezüglichlichen Programme die Billigung des Bezirksschulrates finden.

Skupščina Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev.

Vodstvo je nadalje prosilo, naj dovoli dež. šol. svet onim učiteljem in učiteljicam, ki gredo v Novo mesto na Zavezino skupščino, potreben dopust. Na Štajerskem je namreč povsod še pouk. Odlok se glasi:

K. k. steierm. Landeschulrat

Z. 3 5565 10 Graz am 22. Juli 1910.

Verband slow. Lehrer und Lehrerinnen in Steiermark. Abschrift.
Verbandstag am 6. Avg. l. J.

An den Bezirksschulrat

Cilli Umg.; Drachenburg; Franz; Friedau; Gonobitz; St. Leonhard; Lichtenwald; Luttenberg; Mahrenberg; Marburg Umg.; St. Marein; Oberburg; Ober-Badkersburg; Pettau Umg.; Rann; Rohitsch; Schönstein, Tüffer; W.-Feistritz; Wind.-Graz.

Der Bezirksschulrat wird ermächtigt, jenen Lehrpersonen, die an der vom 6. bis 8. August l. J. in Rudolfswert stattfindenden Lehrerversammlung teilnehmen wollen, den erforderlichen Urlaub zu bewilligen und die hiedurch eventuell in Ausfall kommende Unterrichtszeit in geeigneter Weise einbringen zu lassen.

An den Verband slowenischer Lehrer und Lehrerinnen in Steiermark
in Friedau

dol. Denaturira se z železnim oksidom in vermumom.

Na leto pridelajo do 650.000 q.

Po vseh prostorih, kjer naju je vodil uradnik, se širi slab zrak, ki diši po kloru. Vendar imajo delavci zdravo barvo in so mi odgovorili, da so popolnoma zdravi. Pri odhodu mi je dal uradnik nekaj prav lepih sol-nih kristalov.

Nato sva si ogledala Hall.

Mesto je starejše od Inomosta. Stari del je sezidan na nizkem gričku in je prava slika srednjeveških mest. Znamenita je župna cerkev v gotškem slogu iz 14. stoletja zaradi grobov raznih domačih plemenitašev. V cerkvenem zidu je tudi vzdian Speckbacherjev nagrobni kamen, ki je bil prej tukaj pokopan in nedaleč od tu doma. V mestu je tudi njegov spomenik. Na sroviem, neobdelanem podstavku stoji Speckbacherjev kip (kot „Schützenmajor“). Razen občinske hiše, ki je tudi stavba iz 14. stoletja, je v mestu znameniti grad „Haasegg“. Ima visok, okrogel stolp, ki se imenuje „Münzturm“. V tem stolpu so imeli vsi tirolski vojvode svojo izdelovalnico denarja. Tudi takozvane „Hofer“ ali „Sandwirts-Zwanziger“ so se kovala tukaj.

Vobče je Hall prav prijazno mesto in ima tudi vojaško garnizijo.

Ambras.

Bil je gorak, solnčen popoldan na velikonočno nedeljo. Meščani so zapuščali mesto, da uživajo krasni dan. Tudi midva nisva čakala doma. Porabila sva ta dan za zadnji izlet.

V prvem nadstropju je razna hišna oprava. Vse je napravljeno jako masivno.

Tu je tudi majhen harmonij, podoben lajni. Nanj je igrala Filipina Welserjeva. Smel sem prijeti nekaj akordov. Glasovi so bili evileči. Težko so se mogli zabavati takratni igralci na tem instrumentu.

V drugem nadstropju so večinoma slike, skulpture in druge umetnine.

Jako dragocene so izvirne slike raznih tirolskih vojvod. Med njimi sta tudi vojvoda Ferdinand in njegova žena Filipina Welserjeva. Zanimivi sta dve podobi. — Prva predstavlja starčev portret in grški tempelj. Ako jo gledaš oddaleč, misliš, da sta slikani z barvami. Ko stopiš bližje, vidiš, da je prva sestavljena iz samih drobnih raznovrstnih kamenčkov, druga pa iz metaljevih kril. Vse je tako umetno sestavljeno, da težko razločuješ te dve podobi od drugih slik.

Ker nas je oskrbnik hitro vodil po sobah, sem si mogel ogledati vse le v naglici.

Zbirka hrani še mnogo umetnosti in zanimivosti, ki jih ni mogoče tukaj opisati.

Prišli smo na grajsko teraso. Krasen razgled. Pregledaš vso ravnino, sredi nje Inomost, na severu Solstein, na jugu centralne Alpe.

Park okolo grada je jako velik z najlepšimi nasadi. Nekdaj je bil tu zverinjak z divjimi zverinami. Danes se vidi le še oni kraj, kjer je stal. Ohranjena je še podzemlj-ska klet, kjer je vojvoda Ferdinand ponujal svojim gostom „Willkomm-Humpen“, ki so ga morali izprazniti v dušku. Baje je morala

pestati to izkušnjo tudi Filipina Welserjeva.

Zapustivši grad, sva šla v bližnjo gostilnico, kjer je bilo vse polno meščanov. Na bi sicer tega omenil, če ne bi videl tam nekaj novega.

V prostrani verandi je bila miza v kotu, natlačena kmetijskih fantov iz okolice. „Echte Tirola Buam“. Poleg njih so sedele njihova dekleta. Na mizi so imeli svoje citre. Pričeli so peti „Schnadahüpfeln“. Eden izmed fantov je pel pesemco naprej, refren pa vsi za njim. Pri tem so udarjali na citre, da je vse donelo. Peli pa so precej kosmate in dekleta so se z njimi vred prav sladko smejala. Mislili so si pač: „Auf der Alm, da gib'ts ka Sünd.“ Bilo je to nekaj pristno domačega-tirolskega. Prav rad sem gledal to neprisiljeno zabavo.

* * *

Naslednji dan je bil dan odhoda.

Ogledal sem si še vojašnico lovskega polka. Vojaki so Poljaki in Busini. Prav prijazni ljudje; prijetno je slišati blaglasno njihovo govorjenje.

Nerad sem se ločil isti dan zvečer od kraja, kjer sem videl toliko zanimivega in lepega. Še hujsa pa je bila ločitev od brata.

No, odpeljal sem se. — Drugi dan popoldne sem dospel vendar v Ljubljano in kmalu potem na Dolenjsko.

Res je: „Povsod lepo — doma najlepše“.

Ljubo doma, kdor ga pozna.

Drugi dan sem bil zopet v šoli, in začelo se je staro življenje.